

SINTETIČARI

IVAN ZLATKOVIĆ

■ Laguna ■

Razbrajalica*Vutrica**Okica**Mokica**Ekserčić**Kiselinica**Kokica**Horsić...**Umireš!*

PRVI DEO

1.

Blagoje se osmehnu gospođi Nataliji Ivanovnoj koja je u ovo jesenje pro hladno jutro, ogrnuta kao i obično velikom pletenom maramom boje kafe, nosila u rukama cvetni poslužavnik sa dve šolje za čaj. Iz crvene keramičke zdele sa stola on stavi tri kocke šećera u vrelu tekućinu, dugo je mešajući srebrnom kašičicom na čijem je vrhu bio utisnut list neke egzotične biljke.

Gospođa Natalija je volela nezaslađen čaj. Navikla je na njegov opori ukus još od doba kada je Feđa Aleksijevič bio živ. Tacnu je držala u levoj, dok bi desnom rukom prinosila belu široku šolju, zaklonivši njome blago nakarminisane usne, čiji se trag ipak ocrtavao na rubovima porcelana. Blagoje Mičić tiho srknu tamnu tečnost. Bilo je ugodno piti čaj s gospođom Natalijom Ivanovnom, ljubaznom starom damom, čije mu je društvo u ranim jutarnjim časovima prijalalo. Gospođa Natalija nije mnogo govorila, niti zapitki-vala. Zbog toga se Blagoje i zadržao, već drugu godinu, u njenoj „kvartiri“, svetlom i mirnom domu. On nikada nije

doručkovao s gospođom Natalijom Ivanovnom, jer to i nije bio deo njihovog „ugovora“, ali bi, gotovo uvek, nakon popijenog čaja, ljuštio jabuku petrovaču, seckajući je na sitne kriške koje je potom ređao na okruglu staklenu tacnu.

O gospođi Nataliji znao je onoliko koliko je od nje čuo. Žena pokojnog poštanskog činovnika, s kojim je živela u tihoj bračnoj slozi. Dece nisu imali, ali njena rođaka Ivanuška svakog popodneva, kada završi sa službom u galeriji *Rjepin*, u ulici Maksima Gorkog, navrati na kolutiće od kokosa i čaj. Ivanuška mnogo čini gospođi Nataliji Ivanovnoj otkako Feđe Aleksijeviča nema.

Primanja nisu velika, a troškovi su sve zamašniji, govorila je gospođa Natalija. Moskva je skup grad. Zato mora da prima stanare u svoju, nekada, devojačku sobu. I to samce. Nikad Ruse. I sve je uvek bilo po preporuci, jer bi gospođa Natalija Ivanovna, preko Ivanuške i njenog muža Velizara, koji je poreklom iz nekog srpskog banatskog sela, pribavljala pismene ponude. Najviše su odgovarali oni koji su tu poslom. Srednjih godina, ili stariji. Obavezno ženjeni, ili udovci. Oni koji ne puše. I nisu brbljivi.

„Reči ne kazuju mnogo“, tvrdila je ona.

A Blagoje je bio takav. Pretekao pedesetu. Krupnog stasa, pogurenih leđa, velikih šaka. Povučen u sebe, u svoj život. Ponekad popije šljivku. Pivo, retko.

– Takvog stanara nije lako naći – uveravala je Ivanuška, perući čaše žutom staklastom tečnošću koja je mirisala na limun. – Draga moja majčice, setite se samo kakvog su nam prošli put preporučili, pa taj ni za kakav red nije znao. Kad mu u oči pogledate, shvatite odmah da je jurodiv. Ni naš Velizar nije bio za to da ga duže primite. Ili, sećate se, onog što vam je jednom u pola noći lupao na dveri, pa ste morali

u spavaćici da ustajete...? To nam nisu bila dobra iskustva, draga moja! Ali, zato svi znaju da je gospodin Blagoje najčasniji na tom njihovom gradilištu. Blagorazumnij*. Tako kaže naš Velizar. Marljiv. Dobar čovek. Samo što je malo tužan. Takva mu je priroda. Eto...

Blagoje spusti nožić na masivni politirani sto od trešnjevog drveta. I, opet se nasmeši. Sem tih svakodnevnih učtivošti i pozdrava, nije mnogo reči upućivao gospođi Nataliji. Ali, ona je umela da kroz tišinu, pokrete, iz očiju, pročita i ono najdublje u čoveku. Da oseti dušu. Razume njegovu patnju i da je, pri tome, čuva kao sopstvenu tajnu. Uostalom, nije ni bilo teško da u Blagoju prepozna nekoga ko pokušava da pobegne od sopstvene teskobe. Zato se trudila da njen dom, nadomak kvarta Hruščov, postane, bar privremeno, njegovo duševno utočište.

Ovi trenuci, u trpezariji koja je imala velike trokrilne prozore s pogledom na ulicu, podsećali su Blagoja Mičića na mladičke dane, tamo na Zvezdari, kada je sa svojom majkom Jovankom pio prvu jutarnju kafu. Tanku. Zahvatio bi slatko od dunja i ispio čašu hladne vode. Onda bi uzeo novine. Onako, tek da zaviri u velike i crne naslove. Politika ga nikada nije zanimala. Gledao je uvek samo svoja posla, takav mu je bio i otac Stevan.

I kasnije, kada je stekao porodicu, jutra su mu bila najlepší deo dana. Bio je oženjen Kosarom. Imala je duboke zelene oči, kao Košutnjak u proleće, tamnu kosu koja joj je padala u uvojcima na ramena. S njenim smeškom, koji joj se gnezdio ispod oka, na levoj strani, polazio bi na gradilište... Ali ne može da se ne seti i onog predvečerja, kada je sedeći kraj

* Blagorazumnij – trezven, razuman (rus.).

nje na krevetu, čela zarivenog u šake, plakao kao malo dete. Pred njenim bleđim licem koje se kočilo, nalik na suhu granu sa koje je vetar oduvao i poslednji žuti list.

Otada je počeo da se krije i od ljudi. Borio se u početku da sve, nekako, iznese snagom i srcem, ali mu je vremenom ponestajalo volje. Mogao je, kao i pre, da ostane u Beogradu i da radi na održavanju zgrada. Otvorilo se mnogo novih gradilišta. Nije nikada do sada ni išao na ovako dalek teren. Samo na kratko i ako je baš moralo. Blagoje nije od onih koji jure za parama. Više je voleo da bude uz porodicu. To je bio smisao njegovog života.

Međutim, posle Kosarine smrti, neki unutarnji glas govorio je drugačije. Probudio se jedne noći i, zagledan kroz kišna stakla u dvorište ispod zgrade, doneo odluku. Nikada nije bio sigurniji. Želeo je da posle svega bude sam. I da ode što dalje.

Kada je stigao na gradilište, nedaleko od distrikta Prešnenski, zaigralo mu je u glavi od tolike širine i sjaja. Tako mu je izgledao svaki deo Moskve. Pitao se koliko mu je meseci potrebno da prepešači s jednog kraja na drugi. Posmatrao je s nevericom grad koji se stapao s nebom, belasajući se kao da je u oblacima. U prvi mah osetio je i strah, ali danima se on blažio i nestajao. Divio se Kremlju, okruženom crvenim zidinama, nad kojim se dizala čuvena Spaskaja kula sa starim časovnicima. Odlazio bi i do Crkve Vasilija Blaženog, gde je, pod njenim šarenim kupolama, jedan dugobradi starac mrmljao priču o nesrećnom graditelju kojeg su oslepeli kako nikada više ne bi mogao da napravi takvo zdanje.

Blagoje nije imao priliku da upozna Valerija Mihajloviča, trgovca prirodnim krznom, kao ni gospođu Anastaziju, za koju se pričalo kako je lepša i od carske ikone. Ali bio je siguran da je njihova kuća najneobičnija koju je on do

sada zidaao. Dražesna Anastazija žarko je želela da joj novi porodični dom bude nešto posebno. Nikako kao kitnjasta staklena grdosija Mitje Aleksandroviča, prvog komšije, večitog „pasažira“*, ispred koje su po svu noć šljaštali pozlaćeni lampioni veliki kao brodovi. Niti kao tvrđava Kostje Pavlova s Kavkaza, nalik na albanski bunker koji je videla u jednom očevom vojnom žurnalu.

Dobri Valerij Mihajlovič, napunivši šezdeset i neku, prepuštao je ovaj posao svojoj voljenoj supruzi, znajući samo da je njihova kuća komplikovana kao i ljudska istorija. Iz podzemnih garaža, povezanih uskim prolazima, kamenim stepenicama penje se u srednjovekovne odaje i tople turske hamame. Potom, kroz snežnobeke monaške ćelije, ukrašene freskama i ikonama, sa drvenim klupama i ikonostasom do tavanice, dolazilo se do sale za bilijar i rulet. Odatle će se izlaziti na travnatu površinu sa bazenima, šankom, veštačkim palmama, zidovima toplih sunčanih boja, kao u brazilskim ljubavnim serijama uz koje Anastazija, sa iskrenim uzbudjenjem i nevinog srca, svake večeri pusti po jednu suzu.

2.

Stavivši kačket na glavu, Blagoje krenu u svoju sobu u kojoj je na sredini stajao visok i širok krevet. Uza zid je bio mali ormar, više nalik na vitrinu. Potom, masivna fotelja preko koje je prebačen prekrivač sa tamnozelenim šarama. Jedna natkasna. U uglu je stolica za ljuljunje. Stona lampa sa žučkastim abažurum, i veliki *samsonite* kofer u koji poče pažljivo da pakuje košulje. Vuneni džemper. Čarape.

* Pasažir – putnik (rus.).

Sve se promenilo. I on, i Marko. Više ne može da razume njegov svet, da pronade zajednički jezik sa svojim sinom koji je sada student. Kao čas je prošlo ovih nekoliko godina, otkako je Marko završio Šestu beogradsku. Čini mu se da je juče bilo kada se spremao za matursko veče. Išli su u *Metropol*. Kosara ga ispraća, seja Vaska prosipa vodu:

– Pu, pu, pu! Mare! Kakav si mi ružan!

Sada je na Zvezdari, u Zahumskoj, kod majka-Jovanke. Ona je žena stroga, ali bistrog uma. Čuje se s njom svakog ponedeljka uveče telefonom. Nedostaje mu onaj njen prebranac. Salata od rotkve. Knedle sa šljivama. Ni pite niko nije umeo da razvlači kao ona. Dok je još radila u *Jugoeksportu*, seja Vaska je pričala kako je koleginice iz kancelarije mole da im prepisuje majka-Jovankine recepte.

– Ti, Vaska... možeš za princa da se udaš... Kad imaš ovakvu majku uz sebe, niko te, bogami, ne bi odbio... – mljaccakale bi i lizale prste uz rolate od svežeg prolećnog povrća, zalivajući ih rashlađenim sokom od koprive.

Ali seja-Vasku ne zaprosi ni Mile, šofer iz preduzeća, s kojim je nekoliko prolećnih vikenda šetala Knez Mihailovom i Kalemegdanom. Išli su i u bioskop *Odeon*, ili na muziku u *Radmilovac*. I još uvek je Vaska lepa žena. Možda se malo ugojila, ali nešto drugo je u pitanju. Ono iznutra, što joj ne da da raskine lance i krene u život. Svila se uz majka-Jovanke... Pa, i uz Kosaru, dok je bila bolesna, a sada uz Marka, kao da ga je ona rodila. Zato mu sve i oprašta.

Otkako su je proglasili tehnološkim viškom, ne napušta kuću. Ode ponekad samo do komšinice. Ili u prodavnicu preko ulice. Kada je poslednji put bio u Beogradu, dočekala ga je na vratima u onom izlizanom plavom kompletu s belom košuljom i špic kragnom. Kao i pre petnaest godina,

ujutru ispod lipa kod Vuka, dok na tramvajskoj stanici čeka-ju „sedmicu“.

– Šta ću, Blažo? Ti znaš da ste mi vi sve... A ja? Ma, šta ja! – grlila ga je dok ju je prekorevao što ne gleda više sebe. Da potraži neki posao. Ima sada koliko hoćeš privatnih firmi, treba da pokuša. Ne samo da sedi uz prozor.

Novac nije toliki problem, jer su Kosarin i njegov stan na Karaburmi izdali za kiriju. Svakog petog, majka Jovanka ode, pogleda da nije nešto upropašćeno. Deca su to. Od tih para plati se voda, grejanje, druge dažbine, odvajalo se i za spomenik. I ostane. Svaki dinar, koji zaradi u Rusiji, šalje poštom u Beograd.

Blagoje je u žutu plastičnu kesu umotao oseklicu*. Tu je i zidarski konac, keser, vaservaga, metar. Zatim, u unutrašnjost kofera spušta pastu za brijanje. Kremu nivea, okruglo drveno ogledalce, četkicu za zube. Na vrhu je fotografija s natkasne kraj kreveta. Na njoj su Kosara i Marko, na izletu u Košutnjaku. Ona se smeje ispod velikih četvrtastih naočari za sunce, u crvenoj jakni. Marko pravi sneška i ubada mu šargarepu umesto nosa. Slikao ih je starim „idiotom“ koji je dobio od *Trudbenika* za dvadeset godina rada.

Zatvorivši vrata za sobom, zastade na dnu kamenog stepeništa. Pored klupe s naslonom od kovanog gvožđa, na kojoj je u letnja predvečerja rođaka Ivanuška naglas čitala knjigu o životu Isidore Dankan. Gospođa Natalija Ivanovna preko marame ogrnu beli vuneni prsluk, dok Blagoje nespretno skide kačket i pruži joj ruku u kojoj je držao mali gvozdeni ključ. Gospođa Natalija se prekrsti, prekrivši maramom usta, kako bi umirila reč koja joj zatitra na tankim usnama.

* Oseklica – vrsta zidarske alatke.

3.

„Kada si iznad oblaka, kao da si svet ostavio u magli, a ti se penješ u beskraj“, pomisli Blagoje. „Čini ti se da ploviš. Majku mu... Ili valjaš po perjanom dušekū“.

Držao je kartonsku čašu na kojoj je plavim slovima pisalo „fanta“. Bila je hladna i prijalo mu je. Sendvič s tunjevinom, šunkom i maslinama nije ni pipnuo. Ležao je na njegovim kolenima, upakovan u providnu kutijicu zajedno sa plastičnim nožem i viljuškom. Čovek do njega, mljackajući je čitao *Gazetu*.

Nepun sat je otkako su poleteli s aerodroma Šeremetjevo. Blagoje pogleda u časovnik. Ima još dva puta toliko. Jedna mlada stjuardesa, sa dugom plavom kosom i vedrim licem, služila je čokoladne bombone s lešnikom. Delila je i prospekte *Aeroflota* na čijim su se stranicama, poput galebova, belasali avioni. Blagoje joj krišom osmotri ruke. Ružičaste i dugoprste, s negovanim noktima. Još uvek nije udata, nema burmu. Takve su bile i Kosarine. Kao da je celog života svirala klavir.

– Spasiba – promrmlja onaj pored njega, gurnuvši bombonu u unutrašnji džep sakoa.

Kada je prvi put dodirnuo Kosaru, šetali su Adom i mahali čamdžijama sred savskog jezera. Znao je da je više nikada neće pustiti od sebe. Gotovo u strahu, grčevito ju je stezao, ona se nežno opirala. U venčanici je bila kao anđeo... Kao u nekom snu, spustila bi glavu na njegovo rame, pocrvenevši:

– Blagoje! Ludo...! Šta će ljudi da kažu?

Marka su podugo čekali. Svi su se već bili uzvrpoljili. Kosarina strina vodila ju je kod neke žene koja baje. A posle

i kod travara. Pila je po jednu kafenu kašiku sode bikarbone svako jutro. Stavljala tople obloge od kukuruznog brašna i rena na stomak. Jela salatu od bele rotkve. Paškanata. I ništa. Onda ih majka Jovanka oboje odvede na VMA, nekom doktoru Vilotijeviću. Vikendom je čistila stan kod njegove snage, dole na Dorćolu. Bio je to star čovek, poguren. Jedva je govorio od kašlja, nije gasio cigaru. Mnogo ih je taj Vilotijević zadužio... Te večeri napio se jedini put u životu. Pomešao je rakiju i vinjak i pivo. I špricer. Sve što su drugi naručivali, on je pio duplo. Čaščavao je ceo *Orašac*. Nekoliko dana nije mogao da ustane. Bili su se uplašili. Seja Vaska je presedela kraj kreveta, menjajući mu hladne peškire na čelu. Pio je rasol. Čaj od kamilice, koju je majka Jovanka tog leta brala po višnjčkim bedemima.

Čovek pored Blagoja savi novine. Poče da ljušti pomorandžu na kraju belog plastičnog poslužavnika, gledajući kroz okrugli prozor. Prinosio je ustima kriške rumene kao sunce.

Kosara je čuvala Marka. Nije radila. Bio je debela, zdrava, srećna beba. Ona ga podoji i on spava celu noć. Ne čuje se. I uvek se zbog nećega smeja. Vrta ručicama. Uzmeš ga iz krevca, a on samo drhturi.

Te zime ga je pokojni Laza Jovački, tehnički direktor *Trudbenika*, pozvao nasamo u kancelariju.

– Blagoje, sve je gore. Vremena su teška, ali ti si nam jedan od najboljih zidara! Sada ti treba pomoć, kada si postao čovek... I oni iz sindikata se slažu. Ne brini! Uzimaj ove ključeve! I neka je sa srećom!

U Markovoj sobi su zalepili foto-tapet preko celog zida. Seja Vaska ga je kupila u *Savremenoj administraciji*. Ona voli palme. More. Sunce. Blagoje je uzeo televizor *philips*, na kredit, a majka Jovanka je isplela milje od belog konca koji

je visio sve do polovine ekrana. Pored bračnog kreveta, na komodi, umesto lampe svetlela je crna venecijanska gondola. Mogla je i da svira. To ih je podsećalo na detinjstvo.

Odlazili su često i kod Kosarinih u Trešnjevicu. Obično subotom, ako Blagoje uspe da uzme slobodan dan. Ali najviše zimi, kada bi bilo najmanje posla. Za Novu godinu, Badnji dan. Božić. Boravili su kod strica i strine koji su živeli u staroj kući. Jednom je Blagoje zidao takvu čatmaru nekom Švajcarcu koji se oženio tu u Šumadiji. Naručio tri iste u dvorištu. Cepkano drvo. Blato. A krov od ćeramide.

Kosara jedva da je zapamtila majku. A i otac joj umro ubrzo za njom, očuvali su je stric i strina. Oni nisu imali dece, pa su je prihvatili kao da im je rođena ćerka. Imali su Šarova s velikim repom. Na Kosaru nikad nije zalajao. Jeo joj iz ruke. Sav se uzvrti, lanac da otkine. Sve dok ne krenu prema kući.

Blagoje se promeškolji na sedištu. Obraćao im se pilot preko mikrofona. Trenutna visina. Atmosferski pritisak. Vremenske prilike koje ih očekuju.

S kravatom urezanom u debeli vrat, čovek do njega spavao je kao obešen.

Kad god se seti Kosare, čini mu se da mu uši pocrvene. I jagodice. Voleo ju je kao ikonu, i više od majka-Jovanke, seja-Vaske. Nikada neće da zaboravi tu noć i jutro, kada nije mogao više ništa da učini. Možda se uplašio te svoje nemoći. Bdio je nad njom, a ona je kopnila kao pahulja na suncu. Pitao se šta će biti s Markom? S njim? Uselila se u njega patnja koju niko više nije mogao da izleči. Bio je utučen, zbunjen i kao da mu se i pamet pomutila od tog silnog sedenja uz njeno namučeno lice i telo. Želeo je da na tren prisloni glavu na nečije rame. Da plače sve dok mu se usne ne ukoče. Oči postanu prazne. Suve.

Ispod njih, na trećem spratu, stanovala je Dara. Nije se nikada udavala. Bila je neku godinu mlađa od Kosare. Imala je kratku crnu kosu. Blage oči. Niska i obličasta kao jabuka. Živela je u garsonjeri s plavim papagajima i radila kao medicinska sestra u Gradskoj bolnici. Donosila je Kosari lekove. Davala injekcije protiv bolova. Blagoje je zbog toga bio neizmerno zahvalan. Nije morao usred noći da zove taksi. Ili hitnu pomoć. Jednom ju je zatekao u beloj spavaćici, providnoj. Bunovnu. Bila je topla julska noć. Vratila se unutra da uzme pakovanje špriceva i igala, da se obuče. Vrata su ostala otvorena. Kao omađijan, i on krenu za njom. U glavi mu je bučalo. Dara se nije branila, na kuhinjskom stolu prekrivenom mušemom. Među korama od lubenice. I na mrvama hleba. Trajalo je samo čas. Uvukao je košulju u pantalone i bezglavo pojurio uz stepenice. Zaključao se u kupatilo i tamo, u kadi, dočekao jutro.

Nikad nije umeo sebi da prašta.

4.

U Moskvi se upoznao sa mnogo ljudi. Srba. Ali i Gruzijaca. Ukrajinaca. Čak i Kineza. Šef im je bio Rus. Dobar čovek, nije dozvoljavao da ga zovu „gospodine“. Samo „Sergej“. Voleo je da priča o onoj nekadašnjoj sovjetskoj Rusiji koja je bila drugačija, nekako „ljudskija“. Otac mu je poginuo u ratu kod Lenjingrada, bio je među najmlađim crvenoarmejcima. On je živio s majkom i mlađom sestrom. Izučio zanat i pošao na studije. Oženio se rođakom svoga profesora. Jedan Sevojničanin, koji je s njim gradio podzemnu garažu i dečje igralište u kvartu Brežnjeva, znao je sve o Serjožinoj